

London Symphony Orchestra & Antonio Pappano

smetanova
litomyšl

program

Sobota 20. června 2026

17.00 hodin

II. zámecké nádvoří, Státní zámek Litomyšl

London Symphony Orchestra & Antonio Pappano

Edward Elgar (1857–1934)

Variace Enigma, op. 36

38'

Téma (Andante)

Variace I. L'istesso tempo C.A.E.

Variace II. Allegro H.D.S-P.

Variace III. Allegretto R.B.T.

Variace IV. Allegro di molto W.M.B.

Variace V. Moderato R.P.A.

Variace VI. Andantino Ysobel

Variace VII. Presto Troyte

Variace VIII. Allegretto W.N.

Variace IX. Adagio Nimrod

Variace X. Intermezzo: Allegretto Dorabella

Variace XI. Allegro di molto G.R.S.

Variace XII. Andante B.G.N.

*Variace XIII. Romanza: Moderato * * **

Variace XIV. Finale: Allegro Presto E.D.U.

přestávka

Petr Iljič Čajkovskij (1840–1893)

Symfonie č. 6 h moll „Patetická“, op. 74

44'

I. Adagio – Allegro non troppo

II. Allegro con grazia

III. Allegro molto vivace

IV. Adagio lamentoso

London Symphony Orchestra

Sir **Antonio Pappano** – dirigent

Předpokládaný konec v 19.00

Patron koncertu
J&T Banka

Obě symfonické skladby z dnešního programu vznikly v devadesátých letech 19. století v duchu klasicko-romantické syntézy, zatímco však poslední symfonie zvaná *Patetická* symfonickou tvorbu Petra Iljiče Čajkovského uzavírá, *Enigma* naopak svému autorovi Edwardu Elgarovi cestu ke společenskému a uměleckému uznání teprve otevřela.

Edward William Elgar se narodil v obci Broadheath poblíž Worcesteru v rodině obchodníka s hudebními nástroji. V hudební kompozici byl samoukem, ve většinově protestantské Anglii římským katolíkem. Nepřevzal otcovu živnost, ale dal se na pedagogickou dráhu a jako jednadvacetiletý se stal dirigentem – v ústavu pro choromyslné. Poněkud netradičně se oženil s ženou o devět let starší, s níž prožil více než třicet let harmonického manželství. Poznal odmítání vydavatelů i odbyté nastudování svých skladeb. *Variace na vlastní téma (Enigma)*, op. 36, z let 1898–1899 znamenaly průlom, po němž Elgarova sláva začala strmě stoupat až k rytířskému titulu a mnoha dalším poctám. Původně byl název *Enigma*, tj. záhada či tajemství, určen pouze hlavnímu tématu (Andante), na které prý skladatel přišel náhodou při „odpočinkové“ klavírní improvizaci. Hádanky byly jeho vášní. Celkem čtrnáct variací pojal jako portréty osob z řad přátel, studentů i rodiny, jejichž identitu se víceméně podařilo určit na základě iniciál nebo jiných odkazů v názvech jednotlivých variací. Dílo rámuje dvě variace: úvodní je zasvěcena manželce Alici, v poslední se zobrazil sám autor. V ostatních částech defilují postavy z Worcestershiru konce 19. století: amatérští hudebníci,

rodinní známí, ba dokonce i jejich zvířecí mazlíčci – takto se do variace XI s nadepsanými iniciálami „G. R. S.“ dostal varhaník George R. Sinclair z katedrály v Herefordu i se svým buldokem Danem. Zmiňme ještě např. amatérského herce Richarda Baxtera Townshenda s jeho uměním měnit rejstříky hlasu (variace III – „R. B. T.“) nebo Elgarova přítele Augusta Johannese Jaegera z nakladatelství Novello, kde v roce 1899 vyšly *Variace Enigma* v prvním vydání (variace IX „Nimrod“). Kromě běžných výrazových prostředků si Elgar hrál s hudebními odkazy na skladby jiných autorů, které navozovaly vzpomínky na konkrétní situace nebo vytvářely paralely mezi rolemi a zobrazovanými osobami (např. Dorabella z Mozartovy opery *Così fan tutte* symbolizuje Doru Penny z variace X). Londýnskou premiéru díla nastudoval a řídil známý dirigent rakouského původu Hans Richter v roce 1899.

Na druhé straně Evropy, v ruském Sankt-Petěrburgu, byla šest let předtím poprvé provedena poslední symfonie **Petra Iljiče Čajkovského**, skladba opředená různými legendami o svém zrodu a obsahu. Vzhledem k tomu, že Čajkovskij zemřel brzy po její premiéře, získala vzápětí punc tragičnosti a při repríze dirigované Eduardem Nápravníkem sklídila velký úspěch. Jisté je, že se Čajkovskij myšlenkou na programní, subjektivně, ba existenciálně laděnou symfonii zaobíral už v roce 1891. *Symfonii č. 6 h moll*, op. 74, označil za svou „nejlepší a nejupřímnější“ kompozici, silně autobiografickou, na jejíž kvality byl právem hrdý. Vytvořil ji během roku 1893 v krátkém čase, ačkoliv ho od práce zdržovalo cestování, vystupování na koncertech a společenské povinnosti: v té době navštívil Moskvu, Nižnij Novgorod, Berlín, Londýn, Paříž a také Cambridge, kde obdržel čestný doktorát. Po návratu se věnoval orchestraci symfonie, kterou dokončil 12. srpna. S názvem *Patetická* v její koncepci nepočítal, údajně ho vymyslel Čajkovského bratr Modest. Symfonie je věnována Vladimíru Davidovovi, synovci a také objektu skladatelovy touhy. Dotýkáme se tak tématu Čajkovského homosexuality, tématu buď tabuizovanému, nebo

naopak zdůrazňovanému, podle momentálního společenského nastavení. V symfonii však lze vidět i obecnější motivy, promyšlené Čajkovským již dříve v jeho nedokončené *Symfonii Es dur* (1892) a stručně vyjádřené v pojmech život, vášeň, sebevědomí, činnost, láska, zklamání, smrt.

Pozornému posluchači neunikne, že *Patetická symfonie* není jen patetická a že se v ní spojují tóny tragické s odlehčenými. Tak například první věta (Adagio – Allegro non troppo) v sonátové formě uvede po tíživém hlavním tématu, hraném v pomalém tempu a hluboké poloze, zpěvné téma vedlejší, v němž se nezapře Čajkovskij jako tvůrce vroucných melodií. Po dynamicky exponovaném provedení s velkým nasazením žesťových nástrojů následuje klidnější repríza. Druhou, tanečně založenou větu (Allegro con grazia) v třídílné formě ozvláštňuje neobvyklý 5/4 takt. Třetí věta (Allegro molto vivace) je vystavěna na pochodovém tématu, které se postupně vynořuje z pletiva ostatních hudebních myšlenek, až rozhodně a vítězně zazní v mohutné síle. Kdyby symfonie končila touto částí, asi by nikoho nenapadlo spatřovat v ní jakýsi skladatelův „dopis na rozloučenou“; přichází však věta poslední (Adagio lamentoso), opět s motivem klesajícím po sekundách, a ztrácí se do pianissima. To je opravdu hudba, která mohla u svého autora vyvolávat pláč, jen na ni pomyslel – citujeme-li volně z Čajkovského korespondence. Symfonie vyšla v Moskvě u nakladatele P. Jurgensona v podstatě vzápětí a jako mimořádná, invenčně bohatá skladba plná touhy i rezignace tvoří důstojný závěr Čajkovského života a tvorby.

Dagmar Štefancová

London Symphony Orchestra

Londýnský symfonický orchestr (London Symphony Orchestra – LSO) byl založen v roce 1904 jako jeden z prvních orchestrů, které od počátku utvářeli samotní hudebníci. Coby rezidenční orchestr Barbican Centre tam LSO každoročně odehraje přibližně 70 koncertů společně se svou uměleckou rodinou, k níž patří šéfdirigent sir Antonio Pappano, emeritní šéfdirigent Simon Rattle, hlavní hostující dirigent Gianandrea Noseda a stálí umělečtí partneři Barbara Hannigan a André J. Thomas. Významná rezidenční působení má LSO rovněž v Paříži, v Tokiu a na festivalu v Aix-en-Provence. Pravidelně podniká turné po Spojených státech amerických a Asii. Vydává nahrávky u labelu LSO Live, který je špičkou mezi labely vlastněnými orchestry. Patří též k předním filmovým orchestrům: miliony diváků vyslechly v kinech symfonické soundtracky nahrané LSO, od velkolepých *Hvězdných válek* až po účinkování ve filmu *Maestro*, nominovaném na Oscara. Aktivita LSO dalece přesahuje zdi koncertních sálů prostřednictvím inspirativní hudby, vzdělávacích programů a digitálních inovací. Díky štědré podpoře The City of London Corporation, Arts Council England, korporátních společností, nadací, svěřenských fondů i soukromých dárců může LSO nadále sdílet výjimečnou hudbu s co největším množstvím lidí, a to jak v Londýně, tak po celém světě. Prostřednictvím programu LSO Discovery, vzdělávacího a komunitního programu London Symphony Orchestra, zažívá každoročně 60 000 lidí proměňující sílu hudby.

Sir Antonio Pappano

Jeden z nejvyhledávanějších dirigentů současnosti, Sir Antonio Pappano, se vyznačuje charismatickým vedením a inspirativními výkony v symfonickém i operním repertoáru. Je šéfdirigentem Londýnského symfonického orchestru, čestným dirigentem Královské opery a baletu v Covent Garden a emeritním hudebním ředitelem Orchestru Národní akademie svaté Cecílie v Římě. Byl jmenován hudebním ředitelem Norské národní opery v Oslu v roce 1990 a v letech 1992–2002 působil jako hudební ředitel Théâtre Royal de la Monnaie v Bruselu. Mezi léty 1997 a 1999 byl hlavním hostujícím dirigentem Izraelské filharmonie. Sir Antonio Pappano je žádaným operním dirigentem na nejvyšší mezinárodní úrovni, včetně Metropolitní opery v New Yorku, Státních oper ve Vídni a v Berlíně nebo Bayreuthského festivalu. Jako hostující dirigent vystoupil s mnoha předními světovými orchestry. Obzvláště blízký vztah udržuje s tělesem Chamber Orchestra of Europe. Mezi vrcholy sezóny 2025/2026 a následujících sezón patří návraty k Chamber Orchestra of Europe, Královskému orchestru Concertgebouw, České filharmonii, hostování u Švédského rozhlasového orchestru a v Královské opeře v Kodani. Pokračuje v oceňovaném cyklu *Prsten Nibelungův* v Královské opeře v Londýně novou inscenací *Siegfrieda*.

Dnes pro vás hrají Performing tonight

**Koncertní mistr
/ Concertmaster**
Andrej Power

I. housle / 1st violin

Savva Zverev
Clare Duckworth
Stefano Mengoli
Ginette Decuyper
Maxine Kwok
Claire Parfitt
Elizabeth Pigram
Laurent Quénelle
Harriet Rayfield
Sylvain Vasseur
Dániel Mészöly
Hilary Jane Parker
Rhys Watkins

II. housle / 2nd violin

Thomas Norris
Sarah Quinn
Miya Väisänen
Matthew Gardner
Alix Lagasse
Belinda Mcfarlane
Mitzi Gardner
Aleem Kandour
Gordon Mackay
Polina Makhina
José Nuno Matias
Djumash Poulsen

Viola

Eivind Ringstad
Gillianne Haddow
Anna Bastow
Thomas Beer
Germán Clavijo
Steve Doman
Robert Turner
Mizuho Ueyama
Michelle Bruil
Elisabeth Varlow

Violoncello / Cello

David Cohen
Laure Le Dantec
Salvador Bolón
Daniel Gardner
Anna Beryl
Silvestrs Kalnins
Young In Na
Victoria Simonsen
Joanna Twaddle
Lavinnia Rae

**Kontrabas
Double Bass**

Rodrigo Moro Martín
Patrick Laurence
Joe Melvin
Jani Pensola
Maitiú Gaffney
William Puhr
Adam Wynter
Paul Aksman

Flétna / Flute

Gareth Davies
Amy Yule
Imogen Royce

Píkola / Piccolo

Patricia Moynihan

Hoboj / Oboe

Juliana Koch
Olivier Stankiewicz
Rosie Jenkins

Klarinet / Clarinet

Chris Richards
Chi-Yu Mo

**Basklarinet
Bass Clarinet**

Ferran Garcerà Perelló

Fagot / Bassoon

Rachel Gough
Joost Bosdijk

**Kontrafagot
Contrabassoon**

Martin Field

Lesní roh / Horn

Timothy Jones
Mihajlo Bulajic
Angela Barnes
Jake Parker
Jonathan Maloney

Trubka / Trumpet

James Fountain
Sam Dusinberre
Adam Wright
Katie Smith

Trombon / Trombone

Simon Johnson
Rebecca Smith
Jonathan Hollick

**Basový trombon
Bass trombone**

Paul Milner

Tuba

Ben Thomson

Tympán / Timpani

Nigel Thomas
Patrick King

**Bicí nástroj
Percussion**

Neil Percy
David Jackson
Sam Walton

ČESKÁ S spořitelna

Hlavní partneři / Main Partners

SKUPINA ČEZ

Oficiální partneři / Official Partners

SKODA

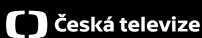

Partner festivalových projektů České filharmonie
Partner of the Czech Philharmonic Festival Projects

J&T BANKA

Partneři / Partners

RESPEKT

Reportér

Forbes

**Klasika
Plus.cz**

OPERA+

mezzo

medici.tv

Ministerstvo
kultury

**PARDUBICKÝ
KRAJ**

Litomyšl
moderní historické město

Zámecké návrší
Litomyšl

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

SONA
ČERVENÁ
NADAČNÍ FOND
SONI ČERVENÉ

**Kocián
Šolc
Balaščík**

**micronix
group**

umdasch
THE STORE MAKERS

České dráhy
Moderně a společně

Oficiální dopravce
Official Carrier

Oficiální dodavatelé / Official Suppliers

PRIMATOR

MATTONI 1873
SOURCES AND TASTES OF EUROPE

Stříbrní podporovatelé / Silver Supporters

GASCO

FILIPA

RIETER

STRABAG
WORK ON PROGRESS

SPEA
OLOMOUC, s. r. o.

Sázava
PEKAŘSTVÍ • CUKRAŘSTVÍ

EUROVIA

DKCHEMO®

ORPA
SINCE 1894

O₂

BTTO

Powertica
Energie

Floreum
zahradní centrum

doubleshot

offio

**Správa
a údržba
sálů
Pardubického kraje**

elo

respect.
Group

woolife

NONN
Kafeluce • Alena Nemová

IVECO
BUS

čeps

NEMOCNICE
PARDUBICKÉHO KRAJE

Redakce / Editors: Hana Vlasáková, Stanislav Předota, Barbora Krejčí
Překlad / Translation: Ondřej Fischer
Grafická úprava / Graphic design: Wvworks
Sazba a tisk / Typesetting and printing: H.R.G. Litomyšl
© Smetanova Litomyšl, o. p. s., 2026

SKLADATEL

ZAKLADATEL

Příležitost vzniká setkáním.
To platí v hudbě, životě i byznysu.
Podporujeme talent, mistrovství
a měníme sny v úspěšné projekty.
Už více než 25 let se u nás
potkávají úspěšní investoři,
majitelé firem i privátní klienti,
kteří hledají něco výjimečného.

Jsme privátní
a investiční banka.

Potkejme se.

London Symphony Orchestra & Antonio Pappano

smetana
litomyšl

programme

Saturday, June 20, 2026

5:00 p.m.

2nd Castle Courtyard, Litomyšl State Castle

London Symphony Orchestra & Antonio Pappano

Edward Elgar (1857–1934)

Variations on an Original Theme

38'

Theme (Andante)

("Enigma Variations"), Op. 36

Variation I. L'istesso tempo C.A.E.

Variation II. Allegro H.D.S-P.

Variation III. Allegretto R.B.T.

Variation IV. Allegro di molto W.M.B.

Variation V. Moderato R.P.A.

Variation VI. Andantino Ysobel

Variation VII. Presto Troyte

Variation VIII. Allegretto W.N.

Variation IX. Adagio Nimrod

Variation X. Intermezzo: Allegretto Dorabella

Variation XI. Allegro di molto G.R.S.

Variation XII. Andante B.G.N.

*Variation XIII. Romanza: Moderato * * **

Variation XIV. Finale: Allegro Presto E.D.U.

Intermission

Pyotr Ilyich Tchaikovsky (1840–1893)

Symphony No. 6 in B minor "Pathétique",

44'

Op. 74

I. Adagio – Allegro non troppo

II. Allegro con grazia

III. Allegro molto vivace

IV. Adagio lamentoso

London Symphony Orchestra

Sir **Antonio Pappano** – conductor

Estimated end at 7:00 p.m.

Patron of the concert

J&T Banka

Both symphonic works on tonight's program were composed in the 1890s within the aesthetic framework of "Classical-Romantic synthesis". Pyotr Ilyich Tchaikovsky's final symphony, known as the *Pathétique*, brings his symphonic output to a close; by contrast, Elgar's *Enigma* opened the path to the composer's social and artistic recognition.

Edward William Elgar was born in Broadheath near Worcester, the son of a music shop owner. He was a self-taught composer and a Roman Catholic in predominantly Protestant England. He did not take over his father's business but instead pursued a career in teaching; at the age of twenty-one, he became a conductor – at a mental asylum. Somewhat unconventionally, he married a woman nine years his senior, with whom he shared more than thirty years of harmonious marriage. *The Variations on an Original Theme (Enigma)*, Op. 36 (1898–1899), marked a breakthrough after which his fame rose rapidly, eventually earning him a knighthood and numerous other honors.

The title *Enigma* (i.e. a riddle or mystery) originally referred only to the main theme (Andante), which the composer allegedly discovered by chance during a "leisurely" piano improvisation. Riddles were his passion. The fourteen variations are conceived as portraits of his friends, pupils, and family members, whose identities have largely been established through initials or other clues in the titles of the individual movements. The work is framed by two such portraits: the opening variation, dedicated to his wife Alice, and the final one, depicting the composer him-

self. The remaining movements present figures from late 19th-century Worcestershire: amateur musicians, family acquaintances, and even their pets. Thus, Variation XI ("G. R. S.") portrays George R. Sinclair, organist of Hereford Cathedral, along with his bulldog Dan. Other figures include the amateur actor Richard Baxter Townshend, known for his ability to shift vocal registers (Variation III, "R. B. T."), and Elgar's friend August Jaeger from the Novello publishing house, which issued the first edition of the *Enigma Variations* in 1899 (Variation IX, "Nimrod"). Elgar also playfully incorporates musical allusions to works by other composers (for example, Dorabella from Mozart's *Così fan tutte* symbolizes Dora Penny in Variation X). The London premiere of the work in 1899 was prepared and conducted by the distinguished Austrian-born conductor Hans Richter.

At the opposite end of Europe, in St Petersburg, the final symphony by **Pyotr Ilyich Tchaikovsky** had been premiered six years earlier – a work surrounded by various legends about its origins and meaning. As Tchaikovsky died shortly after its premiere, the symphony quickly acquired an aura of tragedy, and its second performance, led by Eduard Nápravník, was met with great success. It is certain that as early as 1891 Tchaikovsky had been contemplating a programmatic symphony of a subjective, even existential character. He described his *Symphony No. 6 in B minor*, Op. 74, as his "best and most sincere" composition – deeply autobiographical, and one of which he was justly proud. He composed it in 1893 within a short period of time, despite interruptions caused by travel, concert appearances, and social obligations: during this time he visited Moscow, Nizhny Novgorod, Berlin, London, Paris, and Cambridge, where he received an honorary doctorate. Upon his return, he completed the orchestration on August 12. The title *Pathétique* was not part of his original conception; it was reportedly suggested by his brother Modest. The symphony is dedicated to Vladimir Davydov, the composer's nephew and

also the object of his desire. This touches on the subject of Tchaikovsky's homosexuality – either treated as a taboo or, conversely, emphasized, depending on the prevailing social climate. However, the symphony also deals with more general ideas, which Tchaikovsky had explored earlier in his unfinished *Symphony in E-flat major* (1892) – concepts such as life, passion, self-confidence, activity, love, disappointment, and death.

An attentive listener will notice that the work combines tragic elements with lighter ones. The first movement (Adagio – Allegro non troppo), in sonata form, introduces – after a weighty principal theme in a slow tempo and low register – a tuneful secondary theme that reveals Tchaikovsky's gift for ardent melody. A dynamically charged development section, with prominent brass, is followed by a calmer recapitulation. The second movement (Allegro con grazia), dance-like in character and in ternary form, is distinguished by its unusual 5/4 meter. The third movement (Allegro molto vivace) is built on a marching theme that gradually emerges from the texture of other musical ideas until it resounds with decisive, triumphant force. Were the symphony to end here, it would hardly suggest a "farewell letter"; nonetheless, the final movement (Adagio lamentoso) follows, with a descending motif moving in seconds and fading into pianissimo. This is music that could move the composer to tears even at the mere thought of it, to paraphrase a quote from his correspondence. The symphony was published in Moscow by P. Jurgenson almost immediately. An exceptional work rich in invention and filled with both longing and resignation, it forms a fitting conclusion to Tchaikovsky's life and oeuvre.

Dagmar Štefancová

London Symphony Orchestra

The London Symphony Orchestra (LSO) was established in 1904 as one of the first orchestras shaped by its musicians. The LSO performs some 70 concerts every year as Resident Orchestra at the Barbican, with its family of artists: Chief Conductor Sir Antonio Pappano, Conductor Emeritus Sir Simon Rattle, Principal Guest Conductor Gianandrea Noseda, and Associate Artists Barbara Hannigan and André J. Thomas. The LSO has major artistic residencies in Paris, Tokyo and at the Aix-en-Provence Festival, and tours regularly across the USA and Asia. The LSO's record label LSO Live is a leader among orchestra-owned labels. As a leading orchestra for film, the LSO has entertained millions with its recordings of classic scores, from epic film scores like *Star Wars* to an appearance in the Oscar-nominated film *Maestro*. Through inspiring music, learning programmes and digital innovations, the LSO's reach extends far beyond the concert hall. And thanks to the generous support of The City of London Corporation, Arts Council England, corporate supporters, trusts and foundations, and individual donors, the LSO is able to continue sharing extraordinary music with as many people as possible, across London and around the world. Through LSO Discovery, the LSO's learning and community programme, 60,000 people each year experience the transformative power of music.

Sir Antonio Pappano

One of today's most sought-after conductors, Sir Antonio Pappano is renowned for his charismatic leadership and inspiring performances across both symphonic and operatic repertoires. He is Chief Conductor of the London Symphony Orchestra, and Conductor Laureate of the Royal Opera and Ballet Covent Garden and Music Director Emeritus of the Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia in Rome. Sir Antonio Pappano was appointed Music Director of Oslo's Den Norske Opera in 1990, and from 1992–2002 served as Music Director of the Théâtre Royal de la Monnaie in Brussels. From 1997–1999 he was Principal Guest Conductor of the Israel Philharmonic Orchestra. Sir Antonio Pappano is in demand as an opera conductor at the highest international level, including with the Metropolitan Opera New York, the State Operas of Vienna and Berlin, the Bayreuth, and has appeared as a guest conductor with many of the world's most prestigious orchestras. He maintains a particularly strong relationship with the Chamber Orchestra of Europe. Highlights of the 2025/2026 season and beyond include return visits to the Chamber Orchestra of Europe, the Royal Concertgebouw Orchestra, the Czech Philharmonic, and guest appearances with the Swedish Radio Symphony and the Orchestra of the Royal Danish Opera, and he continues the acclaimed new *Ring Cycle* at the Royal Opera with a new production of *Siegfried*.

